

«ЗЕЛЕНІ ІНВЕСТИЦІЇ» ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

В останні роки ідея «зеленої» економіки стала широко обговорюватися не тільки фахівцями з екологічної економіки, але і на різних політичних форумах. Вона все частіше згадується главами держав та міністрами фінансів, а також у спільних заявах Великої двадцятки і обговорюється в контексті сталого розвитку та викорінення бідності. Нинішньому підвищеному інтересу до концепції «зеленої» економіки, безсумнівно, сприяють зростаюче розчарування в найпоширенішій економічній моделі, а також відчуття втоми, породжене численними кризами і збоями ринкового механізму, які спостерігалися протягом першого десятиліття нового століття, особливо фінансово-економічною кризою 2008 р.

Перехід до «зеленої» економіки має економічне і соціальне обґрунтування. Існують переконливі аргументи на користь подвоєння зусиль і держави, і приватного сектора, спрямованих на здійснення такого економічного перетворення. В зв'язку з цим перед державою стоїть завдання зрівняти умови гри для «зеленої» продукції шляхом відмови від надання застарілих субсидій, реформування політики і створення нових стимулів, зміцнення інфраструктури ринку і ринкових механізмів, перенаправлення державних інвестицій і переходу до зелених державних закупівель. А перед приватним сектором стоїть завдання усвідомлення і використання справжніх можливостей, наданих переходом до «зеленої» економіки в ряді ключових секторів, а також відреагувати на реформування політики і цінові сигнали шляхом збільшення обсягів фінансування та інвестування.

У самому простому розумінні «зелена» економіка – це економіка з низькими викидами вуглецевих сполук, ефективно використовують ресурси і відповідає інтересам всього суспільства. В «зеленій» економіці зростання доходів і зайнятості забезпечується державними і приватними інвестиціями, що зменшують викиди вуглецю і забруднення, що підвищують ефективність використання енергії та ресурсів і запобігають втрату біорізноманіття та екосистемних послуг. Ці інвестиції необхідно каталізувати і підтримувати за допомогою цільових державних витрат, реформ у галузі політики і зміни регулювання. Такий шлях розвитку повинен зберігати, збільшувати і, де це необхідно, відновлювати природний капітал як найважливіший економічний актив і джерело суспільних благ, особливо для бідних верств населення, джерела доходу і захищеність яких залежать від природи.

Добре продумана система регулювання може визначити права та створити стимули, які активізують перехід до «зеленої» економіки, а також усунути бар'єри для «зеленого» інвестування. Система регулювання може регламентувати найбільш шкідливі види діяльності, несумісні зі стійким розвитком, або встановивши мінімальні стандарти, або повністю заборонивши деякі види діяльності. Крім того, адекватна система регулювання знизить ризики зміни законодавства і ділові ризики та підвищить довіру інвесторів до ринків. Компаніям часто краще мати справу з чітко встановленими і дійсно застосовуваними стандартами, ніж працювати в умовах невизначеності або недобросовісної конкуренції з боку тих, хто не дотримується нормативно-правових вимог. Гарним доповненням до державних правил і нормативних документів можуть слугувати саморегулювання галузей і добровільні угоди між урядом і компаніями, що звільняють державні органи від частини інформаційного навантаження і адміністративних витрат. Стійкі державні закупівлі можуть сприяти зміцненню ринків стійких товарів і послуг. На державні закупівлі припадає значна частка загальних державних витрат, як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Наприклад, в ПАР і Бразилії ця частка становить 35 і 47% ВВП, відповідно. Використовуючи методи стійких державних закупівель, держава може сформувати високий та довгостроковий попит на «зелені» товари і послуги.

Така практика спонукає компанії робити довгострокові інвестиції в інновації, а виробників – одержувати економію за рахунок масштабів, знижуючи витрати. У свою чергу, це може сприяти більш широкій комерціалізації «зелених» товарів та послуг, що створює умови для сталого споживання. Наприклад, програми стійких державних закупівель в Австрії, Данії, Фінляндії, Німеччині, Нідерландах, Швеції і Великобританії дозволили знизити викиди оксиду вуглецю, пов'язані із закупівлями, в середньому на 25%. Державні закупівлі також сприяли формуванню в країнах Європи ринків «органічних» продуктів і напоїв, автомобілів з низьким споживанням палива і «стійких» лісоматеріалів. Незаперечний пріоритет державних інвестицій і видатків в галузі, що стимулюють «озеленення» секторів економіки.

Субсидії, що надаються в інтересах суспільства або мають позитивний зовнішній ефект, можуть бути потужним стимулом для переходу до «зеленої» економіки. «Зелені» субсидії, такі, як заходи з підтримки цін, податкові стимули, прямі гранти та гарантії за кредитами, можуть застосовуватися для різних цілей:

1) швидкого вживання заходів для уникнення заморожування коштів у «нестійких» активах і системах або втрати цінного природного капіталу, від якого залежить існування людей;

2) забезпечення створення «зеленої» інфраструктури та впровадження «зелених» технологій, особливо що надають суттєві фінансові або нефінансові переваги, що важко для приватних компаній;

3) підтримки «зелених» галузей, що знаходяться на початковій стадії розвитку у рамках стратегії накопичення порівняльних переваг і стимулювання довгострокової зайнятості та зростання.

Податкові стимули можуть сприяти інвестиціям у «зелену» економіку та мобілізації приватного капіталу. Подібні стимули можуть бути орієнтовані як на споживання, так і на виробництво товарів або надання послуг. Зрушення в бік «зеленої» економіки може зажадати від держави здатності аналізувати проблеми, виявляти можливості, встановлювати пріоритетні напрямки втручання, мобілізувати ресурси, реалізувати політику і оцінювати досягнутий прогрес. Наприклад, екологічні податки успішно застосовуються в цілому ряді країн, що розвиваються. Тим не менш, введення таких податків і управління ними можуть бути непростим завданням, для вирішення якого потрібно зміцнити адміністративні можливості тієї чи іншої країни. Щоб рух до «зеленої» економіки не втратив свого імпульсу, органам влади також необхідно вміти оцінювати досягнутий прогрес. А це вимагає вміння розробляти показники, збирати дані, аналізувати їх та інтерпретувати результати для того, щоб їх можна було використовувати при розробці політики.

Підводячи підсумки, можна сказати, що «зелена» економіка цінує природний капітал та інвестує в нього. Краще збереження екосистемних послуг підвищує соціальну захищеність і збільшує доходи домогосподарств у бідних сільських громадах. Екологічно чисті методи ведення сільського господарства істотно підвищують урожайність в нетоварних фермерських господарствах. Нарешті, поліпшення доступності прісної води і санітарних послуг та інновації в області децентралізованого енергопостачання (сонячна енергія, плити на біомасі і т. п.) також допомагають побороти бідність в рамках стратегії «зеленої» економіки.

Тому, дуже важливим є підтримання та збереження такого важливого інструменту сталого розвитку економіки як «зелені інвестиції». Адже, відсутність «зелених інвестицій» може поглибити важке екологічне становище країни. Попри поступове зростання екологічного податку за забруднення довкілля, фінансова мотивація забруднювачів до зниження викидів недостатня. Підприємствам теплової генерації вигідніше платити податки, ніж інвестувати у природоохоронні заходи. Україна повинна терміново впровадити національну систему обліку викидів та поглинання парникових газів. Пріоритетними напрямками розвитку інструменту «зелених інвестицій» є наступні: деталізація системи обліку до рівня окремих стаціонарних джерел викидів; формування системи обліку викидів парникових газів у транспорті, що базується на даних про споживання моторних палив та видів транспорту і застосованих технологій; пряме спостереження з використанням геоінформаційних та супутникових технологій за викидами та поглинанням у сільському і лісовому господарствах; включення у систему обліку регулярного моніторингу на основі прямих вимірювань концентрацій парникових газів та схеми перевірок отриманих результатів. Дані напрями є першочерговими і стосуються в основному національної системи обліку викидів та поглинання парникових газів, але прогалини саме в цій сфері перешкоджає розвитку «зелених інвестицій» в Україні.

Загалом, упровадження «зелених інвестицій» дасть змогу покращити екологічну ситуацію в країні, прискорити екологізацію виробництва, забезпечити раціональне використання природних ресурсів.